

Význam malého a středního podnikání

O pozitivním dopadu existence malých a středních podniků (MSP) v regionu obvykle není žádných pochyb. Podniky (ať již velké nebo malé) přispívají k tvorbě pracovních míst a k ekonomickému růstu (přestože růst HDP je ovlivňován i dalšími faktory). Malé a střední podniky jsou hlavním poskytovatelem pracovních příležitostí (přesněji viz kapitola 1.3). MSP přispívají k podpoře sociální a ekonomické soudržnosti regionů a zejména jsou tyto podniky důležité pro regiony, které se potýkají s vysokou nezaměstnaností nebo nižším ekonomickým rozvoje. Evropská unie nazývá malé a střední podniky páteří evropské ekonomiky.

V regionech postižených strukturálními změnami pomáhají MSP zmírňovat negativní důsledky strukturálních změn, například tím, že zaměstnávají pracovníky, kteří jsou propouštěni z velkých podniků omezujících svou činnost. Tento pozitivní efekt je důležitý zejména v postkomunistických zemích, které se potýkají s problémy přechodu z centrálně plánované na tržní ekonomiku.

Malé a střední podniky podněcují konkurenci v ekonomice a zdravé podnikatelské prostředí. MSP zvyšují konkurenční tlak a tak nutí i ostatní firmy zvyšovat svou produktivitu, zvyšovat kvalitu, zavádět inovace anebo snižovat náklady. Zvyšování efektivnosti a zavádění inovací v podnicích rovněž vede ke zvyšování konkurenční síly celé ekonomiky. Z toho mohou samozřejmě těžit i spotřebitelé, neboť to pro ně znamená možnost výběru ze širšího a kvalitnějšího sortimentu anebo nižší ceny. Malé a střední podnikání je i jakýmsi protipólem monopolů. V současné době, která je charakterizována globalizací a existencí velkých nadnárodních korporací, MSP působí proti těmto monopolním tendencím. Navíc, MSP jsou díky své velikosti velmi flexibilní a dokáží tak rychleji reagovat na nové požadavky trhu a zákazníků a umí lépe uspokojit individuální přání svých zákazníků. MSP působí i v takových tržních oblastech, které nejsou pro velké firmy zajímavé. Např. menší obce a města jsou závislé na službách poskytovaných menšími podniky. Menší provozovny (drobné obchody, provozovny služeb, restaurace) dotvářejí urbanizaci měst a vesnic, oživují prostor a udržují či obnovují historickou architekturu.

Stejně tak MSP mohou produkovat zboží a služby, po nichž není tak vysoká poptávka, aby se velkým firmám vyplatilo tyto statky poskytovat. Avšak nelze opomínat ani pozitivní vlastnosti větších firem. Tyto velké firmy díky velkovýrobě dosahují úspor z rozsahu, které by MSP nebyly schopny dosáhnout.

MSP mohou svou existencí působit i na větší firmy, zejména, co se týče zvyšování efektivnosti a zavádění inovací. MSP také působí jako subdodavatelé velkých podniků, například takovýchto dodavatelů využívají automobilky anebo mnoho velkých stavebních firem, které na specializované činnosti využívají právě tyto podniky.

Malé a střední podnikání s sebou přináší nejen ekonomické, ale i sociální přínosy. Například zaměstnanci si prací v těchto podnicích zvyšují svou vlastní kvalifikaci. Průzkum OECD dokonce prokázal, že přítomnost MSP s sebou přináší i pokles drobné kriminality v centrech měst a upadajících oblastech. Podnikání otvírá nové možnosti pro využití lidského potenciálu. Člověk, který se rozhodne začít podnikat, si tak obvykle nechce pouze vydělat na živobytí, ale sleduje i jiné cíle, např. větší míru nezávislosti, seberealizaci, větší rozmanitost úkolů, bezpečnost apod. Navíc s rostoucím příjmem člověk naplňuje i tzv. „vyšší potřeby“).

MSP tedy přispívají k celkovému rozvoji regionů, menších měst i obcí. Nelze opomenout ani pevné spojení těchto podniků s regionem. Podnikatel v regionu obvykle i bydlí. Na rozdíl od

větších podniků, MSP obvykle nemohou změnit lokalitu svého působení a přesouvat se do míst, kde jsou pro ně zrovna výhodnější podmínky. Místní podnikatelé často sponzorují různé sportovní, kulturní a charitativní akce v regionu. Ve vztahu ke svému prostředí jsou místní podnikatelé méně anonymní a jejich okolí je tedy dobře zná a jejich činnost se tak ocitá pod veřejnou kontrolou.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že MSP vytváří nová pracovní místa, přispívají k ekonomickému růstu, podněcují konkurenci a působí jako faktor sociální stability a ekonomického rozvoje.

Přestože existence MSP s sebou nese řadu přínosů, tyto podniky se musí potýkat i s některými bariérami. MSP jsou více citlivé na změny v okolí než velké firmy, a to jak v pozitivním nebo negativním slova smyslu. Například pokud se na základě legislativy zvýší administrativa ve firmách, pocítí to MSP mnohem dříve než velké firmy. MSP rovněž ve srovnání s velkými podniky disponují menší ekonomickou silou. To se pak projevuje jak v dodavatelsko-odběratelských vztazích, tak i při jednání s veřejnými autoritami, např. při tvorbě nových zákonů.

MSP mají horší přístup ke kapitálu, neboť obvykle nemají čím ručit, mají krátkou historii a jejich projekty jsou pro banky příliš rizikové. Také tyto firmy mají ztížený přístup k informacím, např. k informacím o novinkách anebo připravovaných změnách v legislativě, o situaci na trhu apod. Mají také horší přístup k odbornému vzdělávání a poradenským službách, neboť jsou pro ně často finančně nedostupné. Dalším omezením je jejich přístup ke kvalifikované pracovní síle. Nemohou si běžně dovolit zaměstnávat špičkové techniky, manažery, obchodníky atd. Pro MSP je obtížnější i přístup na trh, zejména zahraniční. MSP mají také slabší pozici v soutěži o veřejné zakázky a jsou vyloučeny z podnikání, které vyžaduje větších investic. I když jsou MSP často charakterizovány jako nositelé vysokého počtu inovací, jedná se obvykle pouze o inovace nižších řádů.

V předchozích dvou odstavcích byly popsány bariéry podnikání, které můžeme označit jako externí. Jsou to tedy bariéry, které jsou podnikatelům dány zvenčí (např. opatření hospodářské politiky nebo právní předpisy). Mohou ovšem existovat i interní bariéry rozvoje podnikání. Tyto bariéry vycházejí od podnikatelského subjektu. Mezi tyto bariéry patří zejména nedostatečná motivace, obava z rizika (příp. neochota podstupovat riziko), nízká úroveň znalostí a informací a nedostatek kapitálu. Motivace je důležitým faktorem pro rozvoj soukromého podnikání. Motivace však může být ovlivněna i opatřeními hospodářské politiky. Motivace k podnikání se zvyšuje s rostoucími příležitostmi pro tvorbu zisku anebo pro realizaci přání podnikatele. Řada podnikatelů si zakládá podnik z důvodu touhy po nezávislosti a samostatnosti. Každá podnikatelská aktivita je samozřejmě spojena s určitou mírou rizika. Podnikatelem tedy může být jen ten, kdo je schopný a ochotný nést toto riziko. Je třeba si uvědomit, že při některých právních formách podnikatel ručí dokonce celým svým osobním majetkem. Informace a znalosti jsou základem pro každé podnikání, bez nich podnik těžko obstojí v konkurenci. Patří sem nejenom odborné znalosti, ale také znalosti managementu, marketingu, cizích jazyků apod. Jednou z nejvýznamnějších interních bariér je nedostatek vlastního kapitálu. Podnikatel se tak stává závislý na externích zdrojích a kvůli nedostatečnému kapitálu nezdědka nemůže realizovat svoje projekty, které by možná mohly být úspěšné. Je třeba si také uvědomit, že podnikatel nepotřebuje finance pouze na založení podniku, ale že než si podnik začne vydělávat sám na sebe trvá delší dobu a podnikatel i po tuto dobu musí být schopný podnik financovat.

V České republice bylo ke konci roku 2005 vydáno přes 3,7 mil. živnostenských oprávnění. Oproti předchozímu roku 2004 se celkový počet vydaných živnostenských oprávnění zvýšil o 3,13%. Živnostenská oprávnění vlastnilo k 31. 12. 2005 celkem více než 2 miliony podnikatelů, z toho bylo 254 tis. právnických osob. Počet těchto nově vzniklých podnikatelů dosáhl v roce 2005 počtu 72 tis. a 49 tis. podnikatelů vlastnícih živnostenská oprávnění ukončilo svoji činnost. Soustavnou činnost provozovanou za účelem dosažení zisku vykazuje pouze část podnikatelů vlastnícih živnostenská oprávnění.

Definice malého a středního podnikání

Velikost podniku se nejčastěji určuje podle počtu zaměstnanců a dalších ekonomických veličin. Určení velikosti podniku může být důležité například, pokud se podnik uchází o nějakou veřejnou podporu anebo pokud se provádí nějaké statistické šetření. Definice MSP není ovšem platná jenom na území ČR. Naopak, současná definice MSP je dána předpisy Evropské unie (Příloha I k Nařízení Komise č. 70/2001 ze dne 12. ledna 2001 o použití článků 87 a 88 Smlouvy o ES u státní podpory malého a středního podnikání, v platném znění) a je tak platná po celém území EU. V ČR je malé a střední podnikání definováno zákonem č. 47/2002 Sb., o podpoře malého a středního podnikání. Tento zákon však neuvádí celou definici, ale pouze odkazuje na evropský předpis. Definice v zemích EU (zejm. v USA) se mohou tedy odlišovat, ale vesměs je velikost podniku určována podle totožných kritérií.

V Evropské unii se rozlišují drobní, malí, střední a velcí podnikatelé.

Za **drobného, malého a středního podnikatele** se považuje podnikatel, pokud:

- a) zaměstnává méně než 250 zaměstnanců,
- b) jeho aktiva/majetek nepřesahují korunový ekvivalent částky 43 mil. EUR nebo má obrát/příjmy nepřesahující korunový ekvivalent 50 mil. EUR

Pozn.: Aktiva se sledují z rozvahy u podnikatele, který vede účetnictví. Majetek se sleduje z daňové evidence podnikatele, který nevede účetnictví.

Za **malého podnikatele** se považuje podnikatel, pokud:

- a) zaměstnává méně než 50 zaměstnanců,
- b) jeho aktiva/majetek, nebo obrát/příjmy nepřesahují korunový ekvivalent 10 mil. EUR.

Za **drobného podnikatele** se považuje podnikatel, pokud:

- a) zaměstnává méně než 10 zaměstnanců a
- b) jeho aktiva/majetek nebo obrát/příjmy nepřesahují korunový ekvivalent 2 mil. EUR.

Údaje o počtu zaměstnanců a o hodnotě aktiv/majetku, resp. o výši obrátu/příjmů zjišťují buď z účetní závěrky za účetní období bezprostředně předcházející období, v němž je podána žádost o podporu (tedy poslední uzavřené účetní období) anebo nebo z přiznání k dani z příjmu za poslední uzavřené zdaňovací období (u podnikatelů, kteří nevedou účetnictví). Podnikatel, který zahajuje podnikání, stanoví uvedené hodnoty vlastním kvalifikovaným odhadem, a to pro první účetní období, ve kterém bude provozována podnikatelská činnost po dobu alespoň 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců, resp. pro první zdaňovací období. Výše obrátu se stanoví bez daně z přidané hodnoty a bez dalších nepřímých daní. Počet zaměstnanců odpovídá průměrnému přepočtenému počtu zaměstnanců.

Druhy podnikatelů zohledňované při stanovování počtu zaměstnanců a finančních částek:

1. **Samostatným** je každý podnikatel, který není klasifikován jako partnerský nebo jako spojený.

2. **Partnerskými** jsou všichni podnikatelé, kteří nejsou klasifikováni jako spojení a mezi kterými je tento vztah: podnikatel vlastní buď výlučně, nebo společně s jedním nebo více spojenými podnikateli 25% až 50% kapitálu nebo hlasovacích práv jiného podnikatele. Podnikatel se však může považovat za samostatného, a tudíž za nemajícího žádné partnery, i když tento 25% práh přesáhnou následující investoři za předpokladu, že tito investoři nejsou spojeni, a to buď jednotlivě nebo společně u dotyčného podnikatele :
- veřejné investiční společnosti, společnosti rizikového kapitálu, jednotlivci nebo skupiny jednotlivců provozující běžně činnost v oblasti investic rizikového kapitálu, které investují do vlastního kapitálu nekótovaných podniků („podnikatelští andělé“), za předpokladu, že celková investice těchto obchodních andělů v tomtéž podniku je menší než 1 250 000 EUR;
 - vysoké školy nebo nezisková výzkumná centra (subjekty, jejichž předmětem činnosti je výzkum a jsou nezisková);
 - institucionální investoři včetně fondů regionálního rozvoje;
 - samostatné orgány místní samosprávy s ročním rozpočtem menším než 10 milionů EUR a s méně než 5 000 obyvateli.
- Předpokládá se, že žádný dominantní vliv neexistuje, nejsou-li investoři uvedení ve druhém odstavci bodu 2 sami zapojeni přímo nebo nepřímo do řízení dotyčného podnikatele, aniž jsou dotčena jejich práva jakožto akcionářů.

3. **Spojení** jsou podnikatelé, kteří mají mezi sebou některý z těchto vztahů:
- podnikatel má většinu (nad 50 %) hlasovacích práv akcionářů, společníků nebo členů jiného podnikatele ;
 - podnikatel má právo jmenovat nebo odvolávat většinu členů správního, řídicího nebo dozorčího orgánu jiného podnikatele;
 - podnikatel má právo uplatňovat dominantní vliv nad jiným podnikatelem podle smlouvy uzavřené s tímto podnikatelem nebo podle ustanovení v jeho zakladatelské listině nebo zakladatelské smlouvě ;
 - podnikatel, který je majitelem akcií nebo členem jiného podnikatele, sám kontroluje podle dohody s ostatními akcionáři, společníky nebo členy uvedeného podnikatele většinu hlasovacích práv akcionářů, společníků nebo členů v uvedeném podnikateli.
- Podnikatelé, kteří mají některý ze vztahů uvedených pod odrážkami prostřednictvím jednoho nebo více jiných podnikatelů nebo prostřednictvím některého z investorů uvedených v předchozím bodě, se rovněž považují za spojené.

Podnikatele nelze považovat za malého a středního podnikatele, jestliže 25% nebo více kapitálu nebo hlasovacích práv přímo nebo nepřímo kontroluje, společně nebo individuálně, jeden nebo více orgánů státní správy nebo kraj anebo obec.

Úplná definice MSP je uvedena v příloze 2.1

Podnikatelské prostředí

Rozvoj podnikání je přímo ovlivňován kvalitou podnikatelského prostředí. Podnikatelské prostředí je tvořeno širokou škálou podmínek pro podnikání v oblasti legislativy, v oblasti institucionální infrastruktury a v oblasti fungování trhů. Na vytváření podnikatelského prostředí se podílejí zejména státní orgány reprezentované zákonodárnými sbory a ministerstvy a jim na roveň postavenými orgány státní správy, státem zřízené nebo státem podporované instituce a agentury, soudy a orgány veřejné samosprávy včetně dalších soukromých subjektů působících v této oblasti.

Rámcové podmínky ovlivňující podnikání

- **Finance**

Důležitým faktorem ovlivňujícím podnikání jsou finance, tedy dostupnost kapitálu, a to nejen na začátku existence firmy, ale také v době její expanze. Můžeme sem zařadit například dostupnost úvěru anebo funkčnost kapitálových trhů.

- **Vládní politika**

Podnikatelské prostředí významně ovlivňuje vládní politika. Vládní politika se dotýká mnoha oblastí, v souvislosti s podnikáním jsou však důležité zejména administrativní náročnost při založení a vedení podniku, vymahatelnost práva (zejm. pohledávek), složitost daňové soustavy a výše daňového zatížení a podnikatelské ovzduší, které vláda ve společnosti vytváří.

- **Kvalita lidských zdrojů**

Lidské zdroje mohou být silnou konkurenční výhodou firmy. Důležitá ale není pouze dostupnost vzdělané pracovní síly, ale zejména schopnost pracovníků aplikovat své znalosti v praxi.

- **Transfer výsledků vědy a výzkumu do praxe**

Největší přínos pro region mají inovační firmy, tedy podniky, které přichází s novou myšlenkou a dokáží ji využít v praxi. K využití nové myšlenky je však často třeba spolupráce několika aktérů, např. vysokých škol, výzkumných ústavů a podniků. Prostředí, kde dobře funguje transfer technologií, má velkou konkurenční výhodu. K fungování transferu je ale třeba vyjasnění vztahů v oblasti ochrany duševního vlastnictví.

- **Obchodní partneři, služby, obchodní praktiky a právo**

Malé a střední podniky potřebují ke svému podnikání služby dodavatelů materiálu, zboží, strojního zařízení, ale využívají také služeb poradců, právníků, účetních atd. a to v rámci svého regionálního působení.

- **Situace na trhu**

Trh můžeme chápat z hlediska světového anebo domácího. Důležitými jsou kupní síla a nákupní rozhodování. Dalším kritériem je otevřenost trhu, za které plyne výše dodatečných nákladů potřebných ke vstup na trh v dané zemi, tedy jaké jsou bariéry pro vstup MSP.

- **Podnikatelská mentalita**

Podnikatelská mentalita souvisí s tradicemi a kulturou státu.

- **Fyzická infrastruktura**

Fyzická infrastruktura znamená technické zázemí v oblasti silniční, železniční, vodní a letecké dopravy, telekomunikačních služeb, dostupnost podnikatelských i bytových prostor.

- **Programy na podporu podnikání**

Na úspěšnost podnikatelů mohou mít také podpůrné programy na podporu podnikání. Ty lze hodnotit z hlediska absolutní výše finančních prostředků, zaměření programů, administrativní náročnosti při žádosti o podporu a dostupnosti.

Podnikatelské prostředí v ČR

Mezi hlavní nedostatky současného podnikatelského prostředí patří:

- nízká vymahatelnost práva, zejména postavení věřitele vůči dlužníkovi,
- nevyhovující právní úprava úpadku podniků a způsobů jeho řešení (to je však částečně řešeno novým insolvenčním zákonem),
- ekologická legislativa vytvářející bariéry pro rozvoj podnikání,
- netransparentní daňový systém vytvářející podmínky pro daňové úniky a prokorupční prostředí,
- výše zdanění, nepřehlednost daňového systému a nejednotnost výkladu daňových předpisů omezují ekonomický rozvoj a snižují konkurenceschopnost v evropském měřítku,
- chybějící nabídka kapitálu pro projekty, zejména malých podniků, založené na vyšší míře inovace a s vysokým ziskovým potenciálem, avšak spojené s nadprůměrnou mírou rizika.

I přes pozitivní změny v chování bank přetrvává obtížnější přístup MSP k úvěrům. Bankovní sektor zvyšuje důraz na snižování rizik poskytovaných úvěrů, což se promítá do oblasti úvěrů pro MSP. Banky se orientují především na financování běžného provozu bonitních MSP a zvýšená rizika vnímají především při poskytování dlouhodobých úvěrů pro jejich investiční záměry. Závažným problémem je neodpovídající kvalifikační struktura pracovních sil. Mezi další problémy patří nízká mobilita pracovních sil a struktura nezaměstnanosti. Velmi problematickou oblastí je i bezpečnost a ochrana zdraví při práci, protože dodržování některých nařízení je spojeno s vysokými náklady. Rovněž dodržování řady ekologických závazků je problematické, neboť v řadě případů z časového i limitního hlediska jdou nad rámec příslušných směrnic ES. Vyvolává to vysoké ekonomické náklady například na změny technologií a novou výstavbu zařízení. Podniky tím mají sníženou konkurenceschopnost oproti některým státům EU.

Mezi hlavní přednosti současného podnikatelského prostředí České republiky patří:

- tradice průmyslové a řemeslné výroby,
- tradice výzkumu a vývoje a odborného školství,
- geografická výhodnost a blízkost významných trhů,
- dobrá telekomunikační infrastruktura,
- široká síť vysokoškolských pracovišť,
- relativně vysoká kvalifikace a profesní adaptabilita pracovní síly,
- atraktivní oblast pro mezinárodní investice,
- některé reformní kroky z poslední doby (např. snížení administrativní náročnosti založení podniku, nová právní úprava konkursů).

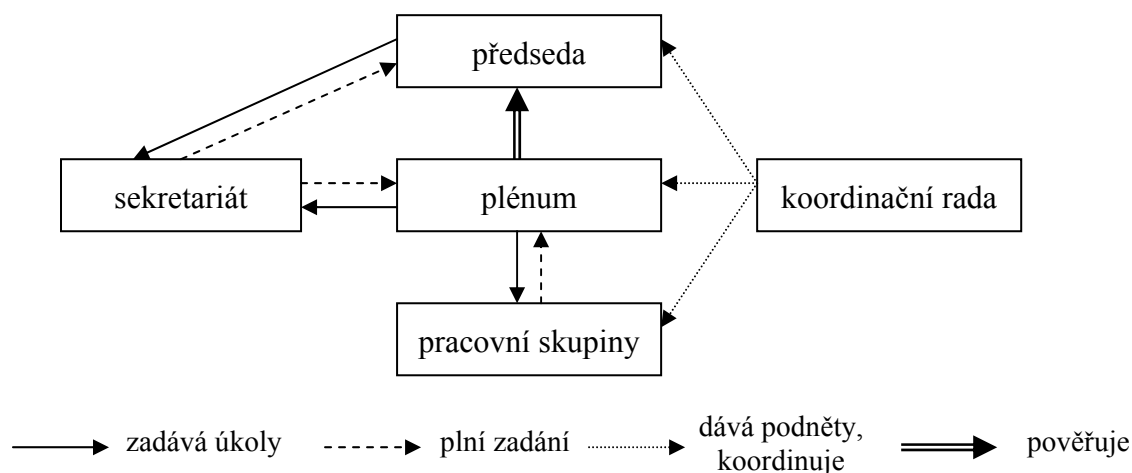
Rada pro rozvoj podnikatelského prostředí

Rada pro rozvoj podnikatelského prostředí je odborný meziresortní poradní orgán Ministerstva průmyslu a obchodu. Jeho úkolem je zvyšovat kvalitu podnikatelského prostředí v ČR. V této Radě jsou zastoupeni podnikatelé i zástupci státní správy.

Organizační schéma Rady je uvedeno na obrázku č. 1.1. Rada pro rozvoj podnikatelského prostředí se skládá z několika prvků:

- plénum a jeho předseda
- pracovní skupiny
- koordinační rada
- sekretariát.

Obrázek 1.1: **Organizační schéma RPRPP**

Pramen: Ministerstvo průmyslu a obchodu

Plénium má rozhodovací pravomoc a v jeho čele stojí ministr průmyslu a obchodu. Na jednáních pléna jsou resorty státní správy zastoupeny na úrovni náměstků a generálních ředitelů agentur MPO, kteří spolu s nejvyššími představiteli organizací zaměstnanců, zaměstnavatelů a terciárního vzdělání posuzují a konsensuálně schvalují odborné návrhy připravené pracovními skupinami.

Hlavní těžiště aktivit spočívá na několika pracovních skupinách. Každá pracovní skupina se zabývá vymezeným problémem podnikatelského prostředí. Jejich práce začíná zmapováním nedostatků v určené oblasti a srovnáním s mezinárodní praxí. Následuje hledání a zpracování optimálního řešení, které má přinést žádoucí pozitivní změny. Pracovní skupiny jsou tvořeny odborníky z členských a případně i dalších přízvaných subjektů. Jeden z členů pracovní skupiny (pracovník MPO anebo agentury CzechInvest) ve spolupráci s odborníkem věcně příslušného resortu práci celého týmu koordinuje.

Koordinační rada je tým skládající se z koordinátorů pracovních skupin a jejich zástupců koordinují jednotlivé pracovní skupiny, vyvolávají a vedou meziresortní jednání a působí na současné i budoucí směřování RRPP.

Celkový chod Rady po organizační stránce zabezpečují pracovníci MPO ve spolupráci s agenturou CzechInvest. Jde zejména o přípravu jednání pléna, přípravu podkladových materiálů, korespondenci, komunikaci s médii apod.

Hodnocení podnikatelského prostředí

Hodnocením podnikatelského prostředí se zabývá projekt Světové banky s názvem **Doing Business**. Toto hodnocení je prováděno každoročně a v současnosti (podzim 2006) je k dispozici hodnocení Doing Business 2007. Podmínky pro podnikání jsou hodnoceny zejména podle charakteristik regulační zátěže a jejich dopadů na podnikání. Struktura studie sleduje deset ukazatelů podmínek podnikání zahrnutých do projektu, tj. vznik a zánik podniku, udělování povolení, vynutitelnost plnění smluv, ochranu investorů, registraci vlastnictví, získávání úvěru, přijímání a propouštění pracovníků, zahraniční obchodování, platbu daní.

Kvalita podnikatelského prostředí a podmínky podnikání významně ovlivňují výkonnost podniků a tím i celkovou ekonomickou výkonnost. Hodnocení podmínek podnikání je mj. prospěšné i v tom, že pomáhá při navrhování a realizaci menších i větších hospodářských

refořem. Nelze říci, že by lepší hodnocení podmínek znamenalo i menší míru nebo úplnou absenci regulace ze strany státu. Avšak v zemi s příznivým podnikatelským prostředím představuje regulace menší administrativní i finanční břemeno pro podniky a usnadňuje jejich fungování.

Projekt Světové banky s názvem Doing Business 2007 hodnotí podmínky podnikání ve 175 zemích. Podmínky pro podnikání jsou posuzovány zejména dle charakteristik regulační zátěže a jejich dopadů. Projekt v každé zemi hodnotí 10 oblastí podnikání.

Pro každý ukazatel je k dispozici teoreticky podložená metodologie. Sledovány jsou zejména rozsah, složitost a náklady základních procedur, které absolvuje podnik při zahájení, během a při ukončení podnikání. Údaje jsou zobrazovány v počtu dnů, počtu procedur a v přímo měřitelných nominálních nákladech na uskutečnění jednotlivých úkonů, příp. jsou uvedeny další stanovené a měřitelné podmínky. Další typ hodnocení regulace je postaven na indexech vytvořených na základě dotazníků o podmínkách procedur.

Sledované oblasti hodnocení Doing Business:

1. Zahájení podnikání

Administrativní náročnost je zjišťována na základě počtu podstupovaných procedur, počtu dní potřebných k vyřízení všech procedur, finančních nákladů na splnění požadovaných úkonů a minimálního kapitálového vkladu.

2. Udělování povolení

Jsou sledovány všechny úkony požadované pro získání potřebných povolení na modelovém příkladu stavebnictví (stavba skladu). Zjišťuje se počet procedur, počet dní nutných k vyřízení povolení a finanční náklady.

3. Najímání a propouštění pracovníků

Hodnotí se dle indexu rigidity zaměstnanosti, který je tvořen průměrem ze tří subindexů: index obtížnosti přijímání pracovníků, index nepružnosti pracovní doby a index obtížnosti propouštění. Další dva ukazatele měří náklady na přijímání a propouštění pracovníků.

4. Registrace majetku

Hodnotí se počet procedur čas a náklady k registraci komerční nemovitosti.

5. Získání úvěru

Obsahuje oblast práv věřitelů a dlužníků a oblast sdílení úvěrových informací. První z nich hodnotí účinnost zástavního a konkursního práva při půjčování financí a druhý hodnotí pokrytí trhu, rozsah informací, kvalitu a dostupnost úvěrových informací prostřednictvím soukromých a úvěrových registrů.

6. Ochrana investorů

Hodnotí se síla ochrany minoritních investorů vůči zneužití podnikových aktiv ze strany manažerů. Rozlišují se tři hlavní oblasti ochrany investorů: průhlednost transakcí, odpovědnost manažera za vlastní činnost a možnost žaloby na manažery ze strany minoritních investorů.

7. Placení daní

Hodnotí se počet daňových procedur a časová náročnost (počet hodin za rok), které jsou vyžadovány pro přípravu, podání a platbu tří hlavních typů daní. Dále se měří daňová zátěž podniku jako podíl na hrubém zisku (nezapočítává se daň ze mzdy a odvody na sociální zabezpečení).

8. Přeshraniční obchod

Posuzují se všechny požadavky pro vývoz a dovoz standardizované zásilky zboží. Započítány jsou všechny úřední procedury (od dohody mezi dvěma smluvními stranami

až do doručení zásilky) a jejich náročnost – počet dokumentů, podpisů a dnů nutných k vyřízení.

9. Vynutitelnost smluv

Počet úkonů (vyžadujících interakci mezi zúčastněnými stranami řízení), časová náročnost řízení od podání žaloby až po vynucení platby a náklady na řízení.

10. Ukončení podnikání

Pro průběh konkursního řízení. Průměrný počet let (vč. zdržení ve formě obstrukcí), náklady na konkursní řízení a návratnost prostředků (podíl z celkové výše pohledávek), které nárokuje subjekty mohou od nesolventní firmy získat zpět.

Tabulka 1.5: Pořadí vybraných zemí v hodnocení jednotlivých oblastí Doing Business

	ČR	Slovensko	Maďarsko	Polsko
Celkové pořadí	52	36	66	75
Zahájení podnikání	74	63	87	114
Udělování povolení	110	47	143	146
Pracovníci	45	72	90	49
Registrace majetku	58	5	103	86
Získání úvěru	21	13	21	65
Ochrana investorů	83	118	118	33
Placení daní	110	114	118	71
Přeshraniční obchod	41	88	76	102
Vynutitelnost smluv	57	59	12	112
Ukončení podnikání	113	31	48	85
Počet zemí	175	175	175	175

Pramen: Doing Business 2007

Detailní výsledky aktuálního hodnocení podnikatelského prostředí ve všech sledovaných zemích naleznete na webových stránkách www.doingbusiness.org.

Pro hodnocení podnikatelského prostředí je možné využít i další hodnocení, která se zabývají [hodnocením konkurenceschopnosti](#). Zde jsou uvedena dvě hodnocení.

Prvním z nich je **Global Competitiveness Report**, kterou každoročně vydává Světové ekonomické fórum (World Economic Forum). Hodnotí více než 100 zemí. Toto hodnocení využívá dva sdružené ukazatele, které se doplňují. Prvním z nich je index růstového potenciálu (Growth Competitiveness Index, GCI) a druhým je index obchodní konkurenceschopnosti (Business Competitiveness Index, BCI). Index růstového potenciálu (GCI) hodnotí schopnost země dosáhnout trvalého ekonomického růstu a Index obchodní konkurenceschopnosti (BCI) posuzuje mikroekonomickou konkurenceschopnost

Institute for Management Development (IMD) ve Švýcarsku sestavuje rovněž každoroční přehled konkurenceschopnosti zemí pod názvem The World Competitiveness Scoreboard, který je ještě podrobnější než hodnocení Světového ekonomického fóra. Je zde hodnoceno zhruba 60 zemí pomocí čtyř sdružených ukazatelů (a každý z nich je dále rozdělen do 5 subfaktorů):

- hodnocení ekonomické výkonnosti (83 ukazatelů) – domácí ekonomika, mezinárodní obchod, mezinárodní investice, zaměstnanost, ceny,
- hodnocení efektivity vlády (77 ukazatelů) – veřejné finance, fiskální politika, institucionální rámec, obchodní zákonodárství, sociální rámec,

- hodnocení efektivitv firem (69 ukazatelů) – produktivita, pracovní trh, finance, management, názory a hodnoty,
- hodnocení infrastruktury (94 ukazatelů) – základní infrastruktura, technologická infrastruktura, vědecká infrastruktura, zdraví a životní prostředí, vzdělání,

DŮVODY PRO PODPORU PODNIKÁNÍ

MSP jsou ze šech subjektů **nejcitlivější na změny v okolním prostředí**. Jako první pocítí dopady nadměrné byrokracie. Proto by podpora měla být zaměřena zejména na snižování slabých stránek podnikatelského prostředí.

Obdobně jako v dalších zemích EU je podpora malých a středních podnikatelů realizována především s cílem **zachování a zvýšení jejich konkurenceschopnosti**.

Každá velká společnost byla někdy malá.

MSP jsou významnou součástí ekonomiky. Podněcují **konkurenční dynamiku ekonomiky** a přímo či nepřímo **působí na velké podniky**, zejména v oblasti zvyšování efektivnosti a inovací. MSP v průmyslu dominují a jsou znakem dobrého stavu ekonomiky. Velké nadnárodní společnosti mohou výrobu kdykoliv přesunout jinam, ale **malé zůstávají**.

EU považuje MSP za **páteř evropské ekonomiky** a hybnou sílu inovací, zaměstnanosti a sociální integrace.

MSP hrají rozhodující úlohu při **vytváření nových pracovních příležitostí** a všeobecně působí jako **faktor sociální stability a ekonomického rozvoje**. Jejich rozvoj však může být limitován objektivně existujícími tendencemi v působení trhu. Častěji než velké podniky se setkávají s potížemi při **financování své činnosti**, zejména rozvojových záměrů, vzhledem k obavám ze zvýšeného rizika investování do těchto podniků a k omezeným možnostem zajištění úvěrů.

Rovněž **přístup MSP k informacím**, zejména informacím o nových technologiích, potenciálních trzích a změnách v legislativě je obtížnější.

Fungující a výkonné MSP jsou jednou z nezbytných podmínek integrace ČR do evropského ekonomického prostoru a jsou rovněž významné pro překonávání sociálního napětí, které budou se stále větší intenzitou přinášet globalizační tendence spojené s rychlým přesunem některých hromadných výrob do zemí s nižšími náklady na pracovní sílu a jejich zapojením do celosvětové hospodářské soutěže.

JVT bude pro MSP i na místním trhu zvyšovat nároky na jejich schopnost přežít a prosadit se.

Aby MSP obstály, musí se neustále zlepšovat a zvyšovat konkurenceschopnost. Firmy jsou sice vybavené modernějšími technologiemi, ale to neznamená, že mají např. stejně kvalitní systémy řízení a další věci potřebné ke stálému růstu produktivity.

Příznivě ovlivňují rozvoj oblastí procházejících strukturálními změnami a sociální a ekonomický rozvoj společnosti.

Ekonomický a sociální přínos malých a středních podniků je charakterizován schopnostmi:

- zmírňovat negativní důsledky strukturálních změn,
- působit jako subdodavatelé velkých podniků,
- vytvářet podmínky pro vývoj a zavádění nových technologií,
- vytvářet pracovní příležitosti za nízkých kapitálových nákladů,
- rychleji se adaptovat na požadavky a výkyvy trhu,
- vyplňovat okrajové oblasti trhu, které nejsou pro větší podniky zajímavé,
- decentralizovat podnikatelské aktivity a napomáhat rychlejšímu rozvoji regionů, menších měst a obcí.
- Menší podniky s pouze místním dosahem umí lépe reagovat na potřeby domácích spotřebitelů

MSP se musí vypracovat k širokému sortimentu. Nesmí být pouze dodavateli velkých investorů. V řadě zemí se stalo, že investoři odtamtud odešli a jejich dodavatelé byli postaveni před otázku, jak přežít.

PROČ PODNIKY NEPODPOROVAT?

Na veřejnou podporu lze nahlížet ze dvou úhlů pohledu. Může být přínosná např. pro regionální rozvoj, posilování malého a středního podnikání, zlepšování výrobních postupů a prosazování inovací. Na druhou stranu, hlavním negativem je narušení hospodářské soutěže. Veřejná podpora tak poškozují konkurenty jejího příjemce, neboť tito žádnou nezískali a musejí na trhu působit pouze za vynakládání vlastních zdrojů. Tedy, někdo respektovat principy trhu musí se všemi riziky a jiný nikoliv.

Cílem ustanovení Smlouvy ES, která se věnují problematice veřejných podpor, bylo maximálně omezit veřejné instituce členských států a další subjekty disponující veřejnými zdroji v deformaci soutěže spočívající ve zvýhodňování některých podniků na úkor jejich konkurence.

Jedině svobodná hospodářská soutěž je způsobilá zajistit maximální užitek pro zákazníka a podpořit rozvoj jednotlivých aktérů trhu.

Nepromyšlené veřejné podpory mohou mít negativní dopad na podniky z jiných členských států, a tím na jejich ekonomiku.

Při poskytování veřejné podpory by nepochybně mělo být důkladně zvažováno, zda jejím poskytnutím jednomu podniku nedojde k likvidaci podniku druhého (zpravidla na území jiného členského státu).

Veřejné podpory s horizontálním účinkem jsou považovány za soutěži méně škodlivé.

Existují rovněž jiné oblasti, jako je školství, zdravotnictví, sociální péče, kde by se prostředky vynaložené na veřejnou podporu uplatnily daleko lépe.

Veřejná podpora má být nástrojem k odstranění tržních nedokonalostí, tj. používána tam, kde tržní principy nestačí, a být poskytována pouze ve výši, která tyto nedokonalosti odstraňuje.

Dotace jsou peníze zadarmo, chtěl by je každý, a proto se nikdy nemůže dostat na všechny. To vytváří prostor pro protekci a korupci.

Pokud se dotovaná firma zúčastní jakéhokoliv výběrového řízení, má velkou konkurenční výhodu před firmou, která dotaci nedostala.

Vhodnější formou než dotace mohou být úvěry. Je ho možné čerpat již po schválení, nikoliv až po realizaci projektu jako u dotací. Je to ekonomicky nelogické. Výhodou úvěru je i to, že si podnik lépe rozmyslí, na co peníze použije, protože ví, že je musí vrátit. Prostředky vynaložené na zvýhodněné úvěry se vrátí a dají se půjčit opakovaně, zatímco dotace je jednorázová.

ČLENĚNÍ PODPOR PODNIKÁNÍ

Přímé x nepřímé

Všeobecné x speciální

Plošné (národní) x regionální x nadnárodní

Všeobecné podpory:

Podpora MSP

Operační programy

Podpora výzkumu, vývoje a inovací

Trh práce

Informace, poradenství, vzdělávání

Rizikový kapitál

Speciální podpory:

Energetika

Podpora exportu (vč. veletrhů a výstav)

Podpora jakosti

Ekologie

Cestovní ruch

Zemědělství

Nepřímé podpory:

- zjednodušování administrativy (OR, ZAP, úpadky, RIA..)
- poradenství / poradenská centra
- průmyslové zóny
- podnikatelské inkubátory a vědecko-technické parky
- klastry

Přímé podpory (nástroje)

- záruky

- **zvýhodněné úvěry** (úvěr: pro účely zákona o bankách, v jakékoliv formě dočasně poskytnuté peněžní prostředky; pramen § 1 odst. 2) zákona č. 21/1992 Sb., o bankách; zvýhodněný znamená snížená anebo nulová úroková sazba)

- **dotace** (peněžní prostředky státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu poskytnuté právnickým nebo fyzickým osobám na stanovený účel; pramen:

§ 3 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech; synonyma: subvence; jiná definice: poskytnutí finančních prostředků z veřejných rozpočtů bez přesného účelu použití – finanční příspěvek by potom asi byl s přesným účelem využití, např. program Trh certifikace ISO a EMAS)

Nepřímá podpora napomáhá vytváření příznivého prostředí pro MSP především zjednodušováním administrativy a zmírňováním možných nepříznivých dopadů nové legislativy na MSP ulehčující přístup k informacím, vzdělávání a poradenství. Do oblasti nepřímých forem podpory lze zařadit i vytváření průmyslových zón, pro které byly využity dotační i úvěrové formy podpory a podpora rozvoje informačních služeb pro podnikatele.

Přímou finanční podporu představovaly zejména nástroje zvyšující přístup MSP k finančním prostředkům na realizaci jejich investičních záměrů nebo snižující náklady MSP v oblastech definovaných v programech podpory schvalovaných vládou. MSP, registrované na území ČR, mají možnost získat podpory z prostředků státního rozpočtu pro své podnikatelské záměry z programů jmenovitě určených těmto podnikům i v rámci dalších programů podpory vyhlášených na podporu podnikání. Programy umožňují MSP získat na podporu realizace podnikatelských projektů záruky za úvěry a leasing, záruky za kapitálový vstup, záruky na návrh do obchodní soutěže, úvěry se sníženou úrokovou sazbou, příspěvky na úhradu úroků a dotace. Podporovány jsou poradenské, informační a vzdělávací služby, certifikace podle norem ČSN EN ISO 9001, ČSN EN ISO 14001, zavádění programu EMAS, marketing, internetové prezentace a účasti na mezinárodních výstavách a veletrzích. Podpory mohou být poskytnuty na projekty malých a středních podnikatelů z oblasti výroby, obchodu a služeb odpovídající schválenému seznamu ekonomických činností.

VYBRANÉ INSTITUTE PODPORUJÍCÍ PODNIKÁNÍ

Českomoravská záruční a rozvojová banka

Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s., je rozvojovou bankou České republiky. Napomáhá v souladu se záměry hospodářské politiky vlády a regionů rozvoji malého a středního podnikání, infrastruktury a dalších sektorů ekonomiky vyžadujících veřejnou podporu.

Byla založena v roce 1992. Jejími akcionáři jsou Česká republika (72 % akcií) a komerční banky. ČR je zastoupena zastoupena Ministerstvem průmyslu a obchodu, Ministerstvem financí a Ministerstvem pro místní rozvoj. Komerční banky jsou zastoupeny Komerční

bankou, Českou spořitelnou a Československou obchodní bankou. V čele ČMZRB stojí pětičlenné představenstvo a devítičlenná dozorčí rada.

Banka poskytuje zejména:

- podpory malým a středním podnikatelům formou záruk a zvýhodněných úvěrů s využitím prostředků státního rozpočtu, strukturálních fondů a krajů,
- podpory vlastníkům panelových bytových domů při jejich rekonstrukci,
- zvýhodněné úvěry pro vodohospodářské projekty.

CzechInvest

Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest je státní příspěvková organizace podřízená Ministerstvu průmyslu a obchodu. Vznikla v roce 2004 sloučením s dalšími dvěma agenturami ministerstva – s Agenturou pro rozvoj podnikání (ARP) a Agenturou pro rozvoj průmyslu ČR (CzechIndustry). Zřízení CzechInvest je upraveno zákonem o podpoře malého a středního podnikání. CzechInvest však existoval již dříve než v roce 2004. Původní CzechInvest byl založen v roce 1992 a jeho hlavním úkolem byla propagace České republiky jako ideálního místa pro zahraniční investice a současně podpora přílivu přímých zahraničních investic do ČR. Hlavním posláním nového CzechInvestu je podpora konkurenceschopnosti českých podnikatelů. Zejména se jedná o podporu zpracovatelského průmyslu a inovací (inkubátory, vědeckotechnologické parky) prostřednictvím Operačních programů. CzechInvest ale i nadále je výhradním příjemcem žádostí o poskytnutí investičních pobídek a jeho úkolem i nadále zůstává získávání přímých zahraničních investic pro ČR.

CzechInvest má 13 regionálních poboček na úrovni krajů. Pracovníci těchto regionálních kanceláří poskytují informace o strukturálních fondech EU a systému státní podpory, pomáhají při vyplňování žádostí o podporu, tyto žádosti přijímají a dohlíží také na čerpání finančních prostředků pro jednotlivé projekty.

V čele CzechInvestu stojí generální ředitel. CzechInvest se člení na 5 divizí: divize investic a aplikovaného výzkumu, divize rozvoje podnikání, divize podnikatelských nemovitostí a infrastruktury, odbor regionální spolupráce a divize interních služeb. Divize rozvoje podnikání připravuje a realizuje programy podpory podnikání převážně s využitím prostředků EU a státního rozpočtu. Zaměřuje se jak na podporu přímou (firem, obcí atd.), tak na podporu rozvoje podnikatelského prostředí (spolupráce s VŠ, poradenská infrastruktura atd.). Jednotlivé odbory divize propagují operační programy a některé programy státního rozpočtu a také je administrují, tedy vytvářejí metodické postupy, koordinují realizaci programů s ministerstvy a Evropskou komisí, zodpovídají za monitoring, kontrolu a hodnocení programů a projektů a zajišťují fungování a rozvoj příslušného systému. Hlavním úkolem divize investic a aplikovaného výzkumu je podpora a rozvoj domácích a zahraničních investorů v České republice.

CzechTrade

Česká agentura na podporu obchodu CzechTrade byla založena v roce 1997 jako národní proexportní organizace Ministerstva průmyslu a obchodu. Posláním této agentury je zvýšit exportní výkonnost a konkurenceschopnost českých firem na zahraničních trzích prostřednictvím širokého spektra poskytovaných služeb a informací.

CzechTrade poskytuje individuální servis při vyhledávání vhodných vývozních teritorií s následnou asistencí při oslovení relevantních partnerů a potenciálních zákazníků. Zprostředkovává databázi aktuálních obchodních příležitostí a databázi veřejných zakázek.

CzechTrade má zřízeny svoje kanceláře v řadě zemí po celém světě a také pobočky v českých regionech.

Regionální exportní místa

V roce 2006 byl zahájen nový projekt působení agentury CzechTrade v regionech ČR. Na tomto projektu spolupracuje CzechTrade s Hospodářskou komorou ČR, která na základě smlouvy o spolupráci smluvně pro CzechTrade zajišťuje zřízení a provozování tzv. Regionálních exportních míst CzechTrade (REM). V krajích funguje 13 regionálních exportních míst, v každém kraji jedno, s výjimkou Prahy, kde sídlí centrála CzechTrade.

Projekt zřizování regionálních exportních míst CzechTrade má za cíl rozšířit a zefektivnit informační a poradenské služby poskytované agenturou CzechTrade ve všech regionech České republiky a zároveň zpřístupnit v regionech nabídku i dalších organizací na podporu obchodu – Exportní garanční a pojišťovací společnosti (EGAP) a České exportní banky (ČEB), které na projektu také spolupracují.

Hospodářská komora

Hospodářská komora České republiky byla zřízena na základě zákona 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. HK ČR má 14 regionálních hospodářských komor v působnosti krajů a desítky oblastních komor a více než 80 živnostenských společenstev. Zastupuje podnikatelskou veřejnost a chrání zájmy svých členů – malých, středních a velkých podniků, sdružujících se v regionální síti komor a v živnostenských společenstvech. Hlavním posláním komory je prosazovat a podporovat opatření, která přispívají k rozvoji podnikání v ČR a tím i k celkové ekonomické stabilitě státu.

Hospodářská komora poskytuje poradenské a konzultační služby v otázkách spojených s podnikatelskou činností, organizuje vzdělávací aktivity pro podnikatele, spolupracuje s orgány státní správy a místních samospráv, zabezpečuje propagaci a šíření informací o podnikatelské činnosti svých členů, zřizuje v rámci své působnosti zařízení s institucemi na podporu rozvoje podnikání a vzdělanosti. Činnost Komory se orientuje zejména na tyto oblasti:

- podpora malého a středního podnikání,
- podpora evropské integrace,
- podpora exportu,
- celní a certifikační služby (ověřování a vystavování dokumentů pro mezinárodní obchod),
- právní a legislativní služby,
- vzdělávání,
- informační servis.

Hospodářská komora realizuje projekt InMP (**Informační místa pro podnikatele**), který byl zahájen v roce 2003. V rámci tohoto projektu se buduje síť informačních míst tak, aby podnikatelé obdrželi nezbytné informace a služby, co nejbližší k místu svého působení. InMP jsou určena především pro podnikatele, kteří před vyhledáváním informací ve složitých systémech dávají přednost osobnímu kontaktu s pracovníkem, který jim bude pomáhat. Podnikatel může se svým dotazem kontaktovat informační místo osobně, telefonicky, emailem nebo prostřednictvím formuláře na internetové stránce

Do projektu je zahrnuto asi 180 regionálních kanceláří. Odbornou část informací zajišťuje 25 oborových informačních míst. Informační místa představují tzv. „one-stop-shop“ k poskytnutí informací v celém spektru situací, do kterých se podnikatelé mohou dostat. Síť regionálních a oborových informačních míst poskytuje MSP pomoc a informace soustředěné na jednom místě v těchto oblastech:

- podnikatelské prostředí v ČR a EU,
- podnikatelská legislativa ČR a EU,
- programy podpory malého a středního podnikání na regionální a celostátní úrovni,
- vzdělávací programy v rámci regionu a centra,
- produkty dalších institucí na podporu malého a středního podnikání,
- komerční nabídky a poptávky v tuzemsku a v zahraničí.